

Asia: VN/27993/2024

Lausuntopyyntö Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman luonnoksesta vuosille 2026-2033

1 Johdanto

1. Johdanto

-

1.1 Toimeenpanosuunnitelman valmistelu ja lähtökohdat

Toimeenpanosuunnitelman valmistelutyössä kerrotaan meneillään olevasta työstä naisiin kohdistuvan väkivallan, sukupuolittuneen väkivallan ja perhe- ja lähisuhdeväkivallan torjumiseksi. Valmistelun ja lähtökohtien kohdassa sivulla 11 mainitaan Väkivallaton lapsuus - toimenpidesuunnitelmasta, joka ei suoranaisesti liity Istanbulin sopimukseen. Perheväkivallan monimuotoisuuden näkökulmasta olisi hyvä olla suunnitteilla myös toimenpidesuunnitelma miehiin kohdistuvasta väkivallasta, vaikkei sekään suoranaisesti kuulu Istanbulin sopimukseen.

1.2 Toimeenpanosuunnitelman rakenne

-

1.3 Toimeenpanosuunnitelman toteutuksen koordinointi ja seuranta

-

1.4 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan esiintyvyys

Perinteiset itseraportoidut uhritutkimukset antavat varsin yksipuolista kuvaa väkivaltaongelmasta perheissä. Lisätutkimusta tarvitaan väkivaltaa käyttäneiden ja muun perheen näkökulmista, perheväkivallan mekanismeista, perheväkivaltaan vaikuttavista olosuhteista sekä kenttä- ja kyselytutkimusten sijaan yksilöiden sisäisistä prosesseista.

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

-

2.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ennaltaehkäisy

Sivulla 27 todetaan, että ”Miehillä on merkittävä rooli naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemisessä ja vähentämisessä. He voivat toimia väkivallan tekijöinä, todistajina tai sivustaseuraajina, ja heidän kollektiivinen toimintansa voi joko tukea tai heikentää väkivallan vastaisia pyrkimyksiä. Miesten aktiivinen osallistuminen on keskeinen osa väkivallan ehkäisytöitä.” Luonnokseen tulisi lisätä, että miehillä on rooli myös molemminpuolisessa väkivallassa ja perheväkivallan uhreina. Samalla olisi hyvä suunnitella asianmukaisen ja riippumattoman tutkimuksen tekemistä miesten asenteista liittyen lähisuhdeväkivaltaan. Yleisestä keskustelua on viime aikoina värittänyt tutkimuksellisista perusteistaan ja yleistyksistään aiheellista kritiikkiä saanut selvitys miesten asenteista (NYTKIS | 2024). Kansallisen väkivaltayön perusteita ohjaavan toimenpidesuunnitelman olisi perustuttava asianmukaisen tutkimuksen ja ammatillisen työn todentamaan tietoon. Tällaisen, kollektiivisestikin oikealta tuntuvan tiedon tuella on mahdollista aidosti vahvistaa sekä miesten että naisten roolia ja osallistumista väkivallan ehkäisemisessä ja vähentämisessä.

2.2 Väkivallan uhrien tuki ja palvelut väkivallan kaikille osapuolille

Toimenpiteessä nro 2.6 todetaan, että ”Vahvistetaan väkivallan tekijöiden ohjautumista palveluihin parantamalla palveluiden saatavuutta ja edistetään tekijöiden sitoutumista palveluihin nopean palveluohjauksen ja motivoinnin keinoin.” Kansalaisjärjestöt on merkitty tähän merkittäviksi toimijoiksi. Maamme tämän hetken hallitusohjelmassa alan järjestötyön resursointiin kohdentuu merkittäviä vähennyksiä. Ohjautumista palveluihin on haastava vahvistaa, jos palvelut ovat vähenemässä. Resurssien vähentäminen on ristisriidassa luonnoksen sivulta 38 löytyvään toteamukseen ”Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on sitouduttu vahvistamaan ennaltaehkäisyä sekä lähisuhdeväkivallan tunnistamista viranomaisissa, kunnissa ja hyvinvointialueilla. Tämän lisäksi eduskunta on edellyttänyt hallitukselta lähisuhdeväkivallan osapuolien tukemisen ja palveluohjauksen vahvistamista sekä palvelujen rahoituksen takaamista.”

2.3 Väkivallan uusiutumisen estäminen ja rikosvastuun toteutuminen

Luonnoksen sivulla 51 todetaan, että ”GREVIO on suositellut Suomea lisäämään määrättyjen lähestymiskieltojen määrää kaikissa naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa ja takaamaan niiden systemaattinen valvonta.” Jotta luonnoksen perusteita voisi asianmukaisesti arvioida, olisi tässä kohdassa hyvä tuoda esille mihin GREVION suositus perustuu. Eli onko esimerkiksi olemassa asianmukaisesti tutkittua tietoa siitä, että lähestymiskieltojen määrän lisääminen vähentää naisiin kohdistuvaa- ja perheväkivaltaa? Tiedossa kuitenkin on, että joissain tapauksissa lähestymiskielto voi myös lisätä väkivaltaa ja heikentää väkivallan kokijoiden turvallisuutta.

2.4 Toimien yhteensovittaminen ja tiedonkeruu

Toimenpide-ehdotuksella nro 4.4 pyritään varmistamaan EU Gender Based Violence (EU GBV) survey -kyselytutkimuksen säännöllinen toteutus. On kuitenkin tärkeä ottaa huomioon, että nämä perinteiset itseraportoidut uhritutkimukset antavat varsin yksipuolista kuvaa väkivaltaongelmasta. Lisätutkimusta tarvitaan väkivaltaa käyttäneiden ja muun perheen näkökulmista, perheväkivallan mekanismeista, perheväkivaltaan vaikuttavista olosuhteista sekä kenttä- ja kyselytutkimusten sijaan yksilöiden sisäisistä prosesseista.

Yleisiä huomioita

Yleisiä huomioita

Suomessa on huomattavan pitkään kehitetty ja toteutettu ammatillista lähisuhdeväkivaltatyötä, pääsääntöisesti sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimesta. Kertynyt tietotaito todentaa, että väkivallan torjunnassa ja vähentämisessä vaikuttavimmat elementit ovat kaikkien väkivallan osallisten ammatillinen auttaminen ja ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen.

Istanbulin sopimus tai sen täytäntöönpanoa valvovan GREVION suositukset ovat pääosiltaan perustettu globaalin kulttuurisen ja lähisuhteissa esiintyvän väkivallan synteisiin. Toisin sanoen, niissä esiintyy ilmiöitä ja perusteita, jotka eivät vastaa kansallista tilannettamme. Ja koska Istanbulin sopimus tai GREVION suositukset eivät sitä estä, NAPEn toimintasuunnitelma tulisikin nykyistä paremmin pohjata kansalliseen tilanteeseemme. Tämä olisi ollut jo luonnoksen laadintavaiheessa hyvä huomioida ottamalla toimikunnan työhön mukaan ilmiön keskeisimmät osajat, eli väkivallan osallisten kanssa ammatillista työtä tekevän järjestökentän edustajat.

Sekä kulttuurinen että lähisuhteissa tapahtuva väkivalta vaikuttavat kaikkiin sen osallisiin sukupuolesta välittämättä. Sukupuolen ei siksi tule olla yhdenvertaista huomioimista vähentävä tekijä väkivaltatyön perusteita kehitettäessä. Suomessa väkivaltaa kokevat ja sitä tekevät sekä naiset että miehet, tytöt ja pojat. Koetun ja käytetyn väkivallan muodoissa on sukupuolierityisiä osaluueita, mutta sukupuoli ei estä kuulumista mihinkään väkivallan kokemis- tai tekemissegmenttiin. Jotta NAPEn luonnos vastaisi kansallista tilannettamme, ja jotta se olisi kansallisten yhdenvertaisuusperiaatteidemme mukainen, myös esimerkiksi miesten ja poikien kokema väkivalta ja siihen puuttumisen keinot tulisi nostaa osaksi toimenpidesuunnitelmia.

Edelliseen liittyy myös se, että lasten henkinen ja fyysinen kaltoinkohtelu on yksi kaikkein haitallisimmista ja haitoiltaan kauaskantoisimmista perheväkivallan muodoista. Tämä kaltoinkohtelu on taustalla useimmilla aikuisena lähisuhteissaan väkivaltaisesti käyttäytyvillä. Lasten kaltoinkohteluun syyllistyy yhtä usein niin äidit kuin isät. Tämä ilmiö jää lähes kokonaan toimeenpanosuunnitelmassa huomioimatta. Tehokkaampi lasten kaltoinkohtelun esille nostaminen ja siihen puuttuminen vähentäisi sekä lapsiin, naisiin että miehiin kohdistuvaa väkivaltaa. Väkivaltatyön kautta on opittu, että varhainen puuttuminen väkivaltaan tuo parhaan lopputuloksen.

Kansallisen väkivaltatyömme ytimessä on alan järjestöjen ammatillisperustainen, kaikkia väkivallan osapuolia auttava työ. Keskeisimmät resurssit tälle työlle on osoitettu Sosiaali ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen STEAn kautta haettavasta valtionrahoituksesta. Tällä hetkellä kyseiseen rahoitukseen kohdistuu merkittävät vähentämistoimet, mikä väistämättä esiintyy yhtenä keskeisimpänä uhkana kansalliselle väkivaltatyöllemme. Toimeenpanosuunnitelmassa mainitaan, että GREVIO kehottaa lisäämään ja tehostamaan viranomaisen ja järjestöjen välistä yhteistyötä. Suunnitelmassa ei kuitenkaan esitetä konkreettisia ajatuksia siitä, miten ja millä resursseilla tätä tehtäisiin. Puhumattakaan siitä, että suunnitelmassa esitettäisi konkreettisia keinoja sen suhteen, miten väkivaltatyömme kannalta merkittävin osa-alue, eli järjestötyö turvattaisiin niin, ettei se olisi alisteinen puoluepoliittisille ja ideologisille suhdanteille.

Timperi Tomi
Miessakit ry